

TERITORIÁLNÍ SÍLY

V ozbrojených silách většiny evropských států existují síly, budované na územním (teritoriálním) principu, které plní obdobné úkoly, i když jsou různě označeny, např. teritoriální vojsko, domobrana, národní četnictvo, garda aj.

V ozbrojených silách bývalých socialistických zemí lze pozorovat tendence i konkrétní opatření k vytváření obdobné složky ozbrojených sil - pro zjednodušení použijeme obecně pojem **teritoriální síly**.

Početní stavy pravidelných armád (pro zjednodušení budou používat pojem "**polní síly**") jsou postupně snižovány vzhledem ke stanoveným limitům výzbroje a bojové techniky, což je ale důsledek změněné vojenskopolitické situace v Evropě. S tím ale souvisí i změny v chápání úlohy těchto "**polních sil**", které již nemohou zabezpečovat plnění obranných úkolů "plošně" na celém území státu, ale vzhledem ke sníženým počtům jsou určeny k operativní činnosti v důležitých prostorech, která může mít jak obranný, tak útočný charakter. Z tohoto důvodu jsou "**polní síly**" budovány jako **vysoce mobilní složka armád a jsou vyzbrojovány nejmodernější technikou a zbraňovými systémy**. Významnou část těchto "**polních sil**" začínají tvořit účelově vytvářená uskupení (mnohdy i mnohonárodnostní), označovaná jako "**síly rychlého zasazení**", "**síly rychlé reakce**", "**síly okamžitého použití**" ap.

Lze říci, že tyto síly musí splňovat dvě základní kritéria:

- jejich palebná a úderná síla musí mít vysokou účinnost,
- jejich vysoká mobilnost musí umožňovat rychlé a operativní použití.

Tyto "**polní síly**" jsou ve všech zemích určeny především, a dá se říci i výhradně, k plnění bojových úkolů v podmínkách vojenského ohrožení státu.

Vzhledem k postupnému "zředování" těchto nejúčinnějších a nejmobilnějších sil armád

vystupuje do popředí stále více otázka poslání, úkolů a samotné výstavby "teritoriálních sil", jakož i otázka jejich součinnosti s "polními silami" v rámci systému obrany země. Tato otázka vystupuje do popředí i v souvislosti se stále aktuálnějším "přelivem" bezpečnostních rizik států z kategorie "vojenských ohrožení" do kategorie "nevojenských ohrožení". Je totiž zřejmé, že na řešení řady těchto nevojenských ohrožení by se vedle ostatních ozbrojených sil státu (policie a jiné bezpečnostní složky) měla podílet i armáda, jako hlavní garant komplexní bezpečnosti státu. Je však rovněž zřejmé, že by bylo neúčelné, neefektivní a navíc i mnohdy politicky a z hlediska mezinárodního práva i přijatých konvencí neúnosné, aby tyto úkoly plnily dosavadní "polní síly" s těžkou výzbrojí a technikou, které nejsou k tomuto účelu ani připravovány. Zde musí sebrat hlavní úlohu právě "teritoriální síly". Právě ony, vzhledem ke svému územnímu principu výstavby, by měly být schopny zabezpečit řešení různých druhů nevojenských ohrožení, která zpravidla nemají plošný charakter, ale vesměs lokální, spojený s určitou částí území, s určitou oblastí.

Tyto teritoriální síly jsou zároveň schopny, vzhledem ke svému rozmístění po celém teritoriu, aktivně a v krátké době přispět k obraně území při vojenských ohroženích a vytvořit tak podmínky pro účinný zásah "polních sil".

Celoteritoriální působení těchto sil již v době míru vytváří i výhodné podmínky pro jejich aktivní zapojení se do oblasti související s plněním opatření mobilizačního rozvinování, a to nejen vlastních sil, ale i "polních sil".

Při výstavbě teritoriálních sil v jednotlivých evropských státech lze pozorovat určité společné rysy, ale i určité zvláštnosti. Každá země při jejich výstavbě vycházela nebo vychází ze svých specifických podmínek a možností, zejména ekonomických, ale i z určitých historických tradic. Brány jsou v úvahu především tyto podmínky:

- možná a reálná vojenská a nevojenská ohrožení daného státu,
- geopolitická závislost,
- mezinárodní a vojenskopolitické postavení, bezpečnostní politika a doktrína,
- ekonomický a lidský potenciál i celkový potenciál ozbrojených sil.

Jaké mají tedy "teritoriální síly" zpravidla poslání:

- ▲ nepřetržitá ochrana příslušné části území státu před vlivy negujícími významným způsobem bezpečnost státu, jeho obyvatel a majetku, která přerůstá za určitých podmínek v její obranu,
- ▲ zabezpečení ve smyslu "obsluhy a servisu" pro "polní síly" na daném teritoriu v době krizí a za války,
- ▲ příprava a údržba ochranných a obranných objektů teritoria v rámci operační přípravy státního území.

Vidíme, že vzhledem ke svému rozmístění teritoriální síly plní své úkoly z velké části ve vnitrozemí. Dá se říci, že v týlovém prostoru, nemalá část (v příhraničních regionech) by se však v případě vojenského ohrožení podílela na aktivní bojové činnosti na státní hranici a v příhraničním prostoru v součinnosti s polními silami a mnohdy by tuto činnost zahajovala. S postupným vývojem situace by se do této bojové činnosti zapojovaly i další teritoriální síly ve vnitrozemí. Charakter úkolů teritoriálních sil je tedy významově širší, celostátní, ale zároveň i lokální, sledující zájmy ochrany a obrany vlastních domovů a jejich okolí. Splnění všech těchto úkolů však sleduje jeden společný cíl - zajistit obranu země a bezpečnost občanů a jejich majetku. Obrana země a bezpečnost občanů je tak ve většině vyspělých států považována za záležitost všech složek ozbrojených sil, ale i všeho obyvatelstva. Toto je základní myšlenka prosazovaná v bezpečnostních doktrínách a při výstavbě ozbrojených sil, včetně teritoriálních, většiny evropských států.

Výsledkem je přesvědčení většiny občanů o nutnosti obrany a jejich osobní odpovědnosti za ni, což se konkrétně projevuje v jejich aktivitě a dobrovolné účasti na branné přípravě a vojenském výcviku i v době svého volna.

Teritoriální síly tak mají nezastupitelné místo v systému obrany té které země. Hlavní úkoly jsou postaveny tak, aby přispěly k funkčnosti systému obrany. Tyto úkoly jsou propojeny a úzce souvisejí s úkoly "polních sil" a lze je rozdělit na úkoly související se:

- zabezpečením komunikační zóny (týká se výhradně členských států NATO a znamenají zabezpečení činnosti spojeneckých armád na území hostitelské země, což by se při našich snahách o vstup do NATO mohlo týkat i nás),
- úkoly přípravy teritoria k obraně a jeho ochranou,
- vedením bojové činnosti.

Příprava teritoria k obraně a jeho ochrana zpravidla zahrnuje **úkoly**:

- **podpůrné** (ochrana důležitých objektů a obyvatelstva a veškerá opatření s ní související),
- **mobilizační** (povolání a přijímání záloh, kompletace útvarů a jednotek, jejich stmelování, doplňování materiálu, náhrady ztrát atd.),
- **výcvikové** (základní a odborný výcvik příslušníků teritoriálních sil, včetně záloh).

Vedení bojové činnosti pak pro teritoriální síly představuje tyto úkoly:

- překrytí státní hranice a boj o ni,
- ochrana boků a týlu bojujících jednotek,
- ochrana a obrana objektů, prostorů a čar na teritoriu,
- boj s průzkumem a diverzními skupinami protivníka,
- likvidace výsadek protivníka,
- likvidace následků bojové činnosti,
- partyzánský způsob boje v týlu protivníka, který pronikl do hloubky teritoria.

Teritoriální síly **zpravidla zahrnují**:

- **aktivní síly** (postavené již v míru, jedná se zpravidla o ty jednotky, které zabezpečují plnění mírových úkolů v rámci zajišťování vnitřní bezpečnosti státu nebo tvoří organická jádra pro výcvik a povolání mobilizovaných sil, plní tedy úkoly v rámci přípravy teritoria k obraně a jeho ochrany),
- **mobilizované síly** (tvoří je příslušníci záloh, jež především vytvářejí jednotky pro vedení bojové činnosti a doplňují jednotky, které připravují teritorium k obraně a zajišťují jeho ochranu).

Organizační struktura je členěna územně a zpravidla odpovídá správnímu členění země. Jednotlivé stupně státní správy (kraj, okres, město, obec, ale i farnost nebo podnik) mají obvykle svůj štáb teritoriálních sil a jemu podřízené jednotky (útvary). Na vyšších správních celcích je někde tendence vytvářet jednotná vojenská teritoriální velitelství, která velí jak polním, tak teritoriálním silám na daném území (např. v SRN - sborová teritoriální velitelství).

Orgány státní správy se podílejí na organizaci, řízení a zabezpečení obrany a bezpečnosti na svém území tím, že mají stanovenou odpovědnost za určitý úsek, prostor, což jim umožňuje navrhovat vytváření útvarů a jednotek, využívat a uskupovat je podle místních potřeb, s ohledem na zvláštnosti daného regionu. Za války teritoriálním silám zpravidla velí příslušný vojenský velitel, s kterým tyto orgány v době míru udržují součinnost.

Výzbroj teritoriálních sil je dána především předpokládanými úkoly. Některé jednotky předurčené k plnění bojových úkolů, jež jsou z velké části mobilizované, mají výzbroj obdobnou jako polní síly, i když ne tu nejmodernější, ale odpovídající zpravidla té technice, na které byly vycvičeny v průběhu základní vojenské služby. Jednotky plnící úkoly ochrany objektů, pořádkové úkoly a jiné mají zpravidla lehkou pěchotní výzbroj, případně PTRS a přenosné PLRS i některou policejní techniku a materiál.